

США. Різниця лише у методах досягнення цілей. Історія появи на карті світу незалежного Косова та досвід його подальшого існування вкотре свідчать, що право націй на самовизначення й принцип територіальної цілісності держави – поняття, які, з погляду міжнародного права, мало сумісні. Зараз, на фоні протистояння у нашій країні, може посилитись розвиток сепаратизму в інших регіонах світу. Такі приклади ми вже мали можливість спостерігати у Сполученому Королівстві та Іспанії.

Отже, можна визнати необхідність усвідомлення та визначення дій світового співтовариства щодо вирішення конфлікту в Україні як недостатньо ефективними. Необхідно сформувати нову філософію двосторонніх відносин з метою протистояння російському впливу у різноманітних сферах суспільних відносин.

Література:

1. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї [Електронний ресурс] : Підписано у м. Будапешт 5 грудня 1994 р. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_158

2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс] : Складено у м. Сан – Франциско 26 червня 1945 р. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

3. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года / пер. с англ. М. Леоновича ; под ред. К. Жвакина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : leksii.in.ua

Науковий керівник: Стешенко В. М., к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

А. Л. Демиденко¹

ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ АКТИ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини – це соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення своїх різно-

¹ Студентка 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

бічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, визначених законодавчими актами [1, с. 19].

Захист прав людини є одним з головних завдань міжнародної спільноти. Тому в цій галузі існує близько 300 декларацій, конвенцій, хартій, у різний час створених і визначених світовим співтовариством.

Цей процес набув особливої інтенсивності після закінчення Другої світової війни, створення Організації Об'єднаних Націй, інших демократичних міжнародних інституцій. І нині одним з найважливіших міжнародних актів із захисту прав людини й громадянина є Загальна декларація прав людини [2, с. 63]. Якщо ж вести мову про нормативне закріплення прав та свобод людини в рамках Ради Європи, то найпершим та найважливішим нормативним актом Ради Європи є її Статут. У даному нормативно-правовому акті визначені правила, за якими живе світове співтовариство та принципи міждержавного спілкування.

Відповідно до Статуту, метою Ради Європи є досягнення більшого єднання із її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу. Ця мета досягається за допомогою органів Ради шляхом обговорення питань, що становлять спільний інтерес, шляхом укладання угод та здійснення спільних заходів в економічній, соціальній, культурній, науковій, правовій та адміністративній галузях, а також у галузі захисту та збереження і подальшого здійснення прав людини і основних свобод.

Також відповідно до статті 3 Статуту Ради Європи, Кожний член Ради Європи обов'язково повинен визнати принципи верховенства права та здійснення прав людини і основних свобод всіма особами, які знаходяться під його юрисдикцією, а також повинен відверто та ефективно співробітничати в досягненні мети Ради [3].

Серед основних документів Ради Європи потрібно назвати такий, як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, що була прийнята 4 листопада 1950 року в Римі відповідно до Загальної декларації прав людини з метою додержання країнами-підписантами (членами Ради Європи) та забезпечення на своїй території прав та основоположних свобод людини. Зазначений документ був ратифікований Україною лише 17 липня 1997 року, а набув чинності 11 вересня 1997 року. Не дивлячись на застереження, у цьому випадку Україна визнала юрисдикцію Європейського суду з прав людини, який на сьогодні є реально діючим механізмом захисту прав декларованих Європейською Конвенцією про захист прав людини та основних свобод [4, с. 128].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод займає центральне місце в системі правових актів, прийнятих Радою Європи.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод передбачає низку юридичних гарантій: зобов'язання поважати права людини (ст. 1); право на справедливий судовий розгляд (ст. 6); право на ефективний засіб правового захисту (ст. 13); заборона зловживання правами (ст. 17); можливість направлення запитів Генеральним секретарем Ради Європи щодо належного виконання положень Конвенції (ст. 52). Конвенція передбачає для забезпечення додержання Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї створення Європейського суду з прав людини, який функціонує на постійній основі (ст. 19) [5, с. 68].

Слід відмітити, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод є одним із небагатьох міжнародних актів, що не тільки описує права людини, а ще й встановлює відповідну систему для їх захисту. Тому велика цінність Конвенції пояснюється не стільки фіксацією наявних у ній прав та свобод, а скільки регулюванням механізму для їх імплементації в державах-учасниках, сутність якого полягає у функціонування на європейському просторі унікального судового органу – Європейського суду з прав людини.

Юрисдикція Суду поширюється на всі справи, які стосуються тлумачення і застосування Конвенції. Суд може не лише приймати рішення про те, чи відбулося порушення Конвенції, він може також призначати відшкодування за завдану шкоду.

Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод є обов'язковим для виконання договором для Високих Договірних Сторін, який встановлює систему контролю за здійсненням прав людини.

Конвенція – це також і унікальна система, що виступає в якості так званого «міжнародного загального права» і функціонує в режимі прийнятності та незалежності. Про неї можна говорити як про систему загального права в тому сенсі, що вона розвивається завдяки створюваному Судом прецедентному праву.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод складається з декількох розділів. До Конвенції були прийняті Протоколи №№ 1, 4, 6, 7, 12. Необхідність в додаткових протоколах обумовлювалася необхідністю розширення прав, які не включені до Конвенції, міжнародними функціями членів Європейської Комісії з прав людини та Європейського суду, необхідністю забезпечити їх незалежність при здійсненні ними своїх повноважень. Наприклад, в Протоколі № 1 закріплені деякі права і свободи, які не включені до розділу 1 Конвенції – право на вільне володіння своїм майном, право на освіту,

право на вільні вибори. Протокол №4 також гарантує деякі права і свободи, що не включені до Конвенції – заборона ув'язнення за борг, свобода пересування, заборона вислання громадян та заборона колективного вислання іноземців. Протоколом №6 було скасовано смертну кару. В Протоколі №7 закріплено процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців, право на оскарження в кримінальних справах, відшкодування в разі незаконного заступлення. В Протоколі №12 закріплено заборону дискримінації[6].

Великі повноваження у сфері реалізації наданих Конвенцією прав покладені на Комітет міністрів Ради Європи[7, с. 206–210].

Головним положенням, яке регулює повноваження Комітету міністрів з нагляду, є доповнення Протоколом №14 ст. 46 Конвенції, в п. 1 якої вказується: «Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду з будь-яких справ, в яких вони є сторонами. Остаточне рішення Суду направляється до Комітету міністрів Ради Європи, який здійснює нагляд за його виконанням» [8, с. 130].

Також хотіла б акцентувати увагу на такому важливому документі Ради Європи як Європейська соціальна хартія. Разом з Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, Європейська соціальна хартія становить основу системи захисту прав людини Ради Європи.

Як вказується у Преамбулі даної Хартії, документ було прийнято «для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є спільним надбанням держав-членів, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу, зокрема, шляхом збереження та подальшого здійснення прав людини та основних свобод» [9].

Європейська Соціальна хартія – це договір Ради Європи, що є продовженням Європейської Конвенції прав людини у сфері економічних та соціальних прав. Вона була прийнята у 1961 році та переглянута у 1996 році. Хартія охоплює повний спектр прав, які включають право на житло, охорону здоров'я, на працю, соціальний захист, вільний рух осіб та недискримінацію. Вона створює механізм контролю, який ґрунтується на системі колективних скарг та національних звітів, які гарантують повагу цих прав державами –сторонами Хартії.

На сьогоднішній день всі 47 держав-членів Ради Європи підписали Хартію, 29 – ратифікували переглянуту Хартію, серед них і Україна, і тільки 13 країн все ще зберігають свої зобов'язання за хартією в редакції 1961р. Такий розвиток можна оцінювати як позитивний, який дозволяє припустити широке суспільне розуміння у державах-членах важливості соціальних прав для функціонування та розвитку наших суспільств [10, с. 2].

Європейська соціальна хартія є унікальним сучасним договором не тільки за обсягом закріплених соціальних та економічних прав, але й за впровадженням контрольним механізмом, у рамках якого передбачено дві основні процедури: загальна для всіх учасників – розгляд доповідей держав та факультативна – розгляд колективних скарг, учасниками якої є 27 держав. За результатом розгляду доповідей держав можуть бути прийняті висновки Європейським комітетом з соціальних прав. У випадках бездіяльності держав щодо прийнятих негативних висновків Комітет Міністрів може приймати рекомендації, вказуючи на встановлені Комітетом з соціальних прав невідповідності національного законодавства чи практики положенням Хартії. За результатами розгляду колективних скарг Європейський комітет з соціальних прав може виносити рішення по суті, а Комітет Міністрів у резолюції рекомендувати державі-відповідачу привести своє законодавство та/чи практику у відповідність з положеннями Хартії [11, с. 78; 12, с. 249–251].

Отже, хотілось би підсумувати, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейська соціальна хартія, прийняті Радою Європи, є унікальними документами, які, по-перше, встановлюють перелік прав та свобод людини та громадянина, а по-друге, запроваджують дієвий механізм їх реалізації та відповідальність держав у разі їх порушення.

Література:

1. Рабінович П. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація // Право України. – 2010. – № 2. – С. 18–23
2. Мутуханов Арбі Ахмедович Європейські стандарти прав людини у правовій системі України // Трипільська цивілізація. – 2012. – № 8 (11). – С. 63–67.
3. Статут Ради Європи // Рада Європи; Статут, Міжнародний документ від 05.05.1949 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_001
4. Білаш О. В. Правові акти Ради Європи в системі захисту прав людини у сфері свободи совісті та віросповідання // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Випуск 34. – Том 3. – С. 127–131.
5. Звягіна І., Звягіна К. Механізм захисту прав і свобод людини в європейському прав та участь в ньому України // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (2011 р., м. Київ) / Укладачі: Б. В. Новіков, Т. О. Чепульченко, І. П. Голосніченко, В. Ю. Пряміцин/– К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2011. – С. 67–69.
6. Ігнатенко Т. В. Природа Конвенції про захист прав і основних свобод людини // Центр суддівських студій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/seminar21-5.htm>

7. Аббакумова Д. Створення та становлення Комітету Міністрів Ради Європи / Д. Аббакумова // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 206–210.

8. Аббакумова Д. В. Комітет Міністрів Ради Європи: міжнародно – правова природа та повноваження : монографія / Д. В. Аббакумова. – Х. : Право, 2016. – 256 с.

9. Європейська соціальна хартія (переглянута) // Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996 № ETS N 163 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062

10. Програма міжнародної конференції «Захист жінок та дітей на основі міжнародних документів щодо прав людини» // Ялта, 2–3 червня 2010 р. – 8 с.

11. Федорова А. Л. Зобов'язання України за Європейською соціальною хартією (переглянутою): юридичні наслідки в разі невиконання // Наукові записки НаУкма. Юридичні науки. – 2015. – Т. 168. – С. 77–81.

12. Аббакумова Д. В. Щодо контрольних механізмів захисту прав людини в межах Ради Європи / Д. В. Аббакумова // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права : зб. наук. ст. за матеріалами І Харк. міжнар. – прав. читань, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк, В. І. Самошенко та ін. – Х. : Право, 2015. – Ч. 1. – С. 248–256.

Науковий керівник: Аббакумова Д. В., к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

К. В. Дзюба¹

ПРАВОНАСТУПНИЦТВО АКТИВІВ ТА БОРГІВ СРСР ДЛЯ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ

Правонаступництво держав – це галузь, у якій багато прогалин і спірних ситуацій, що пояснюється двозначністю практики держав, що часом ґрунтується на спеціальних угодах і різних нормах, що існують незалежно від категорії правонаступництва держав. Крім того, аналіз сучасних вітчизняних, російських і західних досліджень правонаступництва держав свідчить про те, що на сьогодні, на жаль, відсутні комплексні дослідження цього міжнародно-правового інституту і історично-правового явища, які б охопили, з одного боку, сучасні теоретичні концепції в сфері правонаступництва, а, з іншого, – практику вирішення окремих питань, що постають внаслідок

¹ Студентка 4 курсу Факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.